

Durf te leven!

Een masterclass over de betekenis van het bestaan voor artsen, aan de hand van vier filosofische werken over geluk, vrijheid, zingeving en levenskunst.

De zoektocht naar het goede leven is inherent aan het menselijk bestaan. Een arts komt zowel in zijn werk als privé in aanraking met fundamentele levensvragen. Artsen zijn als exponent van 'De mens', zoals de twintigste-eeuwse existentialisten het uitdrukten, veroordeeld tot vrijheid. Dieren zijn niet in de mogelijkheid tot rationele reflectie over levenskeuzes, noch kunnen ze een vorm van autonomie en zelfbeschikking bereiken vergelijkbaar met die van de mens. Maar met die vrijheid, komt verantwoordelijkheid. De keuzes die we maken, hebben gevolgen, en sluiten andere mogelijkheden uit. Het is onvermijdelijk dat een arts zijn eigen vragen en overtuigingen over fundamentele levensvragen meeneemt in zijn beroep, waardoor er een onlosmakelijk verband is met de keuzes die hij in de uitoefening van zijn vak maakt.

Levensvragen

Al in oeroude mythologische tradities werd nagedacht over fundamentele levensvragen. Ook wereldreligies trachten antwoorden op levensvragen te formuleren. Juist artsen, die veelal in direct contact komen met lijden en sterven krijgen hiermee te maken. De filosofie, ontstaan in de zesde eeuw v. C., is bij uitstek de discipline die op rationele wijze antwoorden tracht te formuleren op vragen over de wijze waarop we ons leven zinvol kunnen maken en welke keuzes meer verantwoord en wijzer zijn, en waarom.

In deze tweedaagse masterclass bespreken we enkele fundamentele levensvragen en hun implicaties voor de medische praktijk, aan de hand van vier filosofische werken. Achtereenvolgens komen aan bod: "Het geluk" van de Franse filosoof en arts Julien Offray De Lamettrie; "Over vrijheid" van de Engelse econoom en filosoof John Stuart Mill; "De mythe van Sisyphus", van de Franse schrijver en filosoof Albert Camus, en "How to be idle", van de Britse auteur en filosoof Tom Hodgkinson.

Programma

Dag 1

09:00   Ontvangst

09:30   Inleiding

- Fundamentele levensvragen en hun rol in de filosofie en de geneeskunde

“Het geluk”, van Julien Offray De Lamettrie

De vraag die Lamettrie, achttiende-eeuws filosoof, arts en enfant terrible, aan de orde stelt houdt ons reeds millennia bezig: wat maakt een mens gelukkig? Wat is geluk? Kunnen we het bereiken door doelbewuste, weloverwogen handelingen, of is het eerder iets wat ons al dan niet per toeval overkomt? Welke rol speelt geld? We bespreken diverse opvattingen over geluk en gaan dieper in op de empirische studies van de voorbije decennia. De relevantie hiervan voor medische kwesties is evident. Mensen die zichzelf eerder ongelukkig noemen, zijn meer vatbaar voor depressies en andere mentale aandoeningen, maar hebben evenzeer meer lichamelijke klachten.

11:00 Pauze

11:30 Vervolg: “Over geluk” van Julien Offray De Lamettrie

13:00 Lunch

14:00 "Over vrijheid", van John Stuart Mill

De klassieker van de Engelse econoom en filosoof John Stuart Mill, "over vrijheid", biedt ons een mogelijkheid om grondig in te gaan op vragen omtrent de betekenis van het begrip "vrijheid"; over de problematiek van vrije meningsuiting, en van meerdere ethische kwesties betreffende (de grenzen van) zelfbeschikking. In hoeverre beschikt een mens over het eigen leven, en kan hij of zijn beslissen over de eigen dood? Welke grenzen legt dit op aan het medische handelen? Wat kunnen we van Mill leren over vragen omtrent zogenaamde therapeutische hardnekkigheid, of over het al dan niet reanimeren van een patiënt, of hoe artsen precies moeten omgaan met wilsbeschikkingen?

15:30 Pauze

16:00 - vervolg "Over vrijheid", van John Stuart Mill

17:30 Afsluiting dag 1

19.30 Diner

Dag 2

09:00 "De mythe van Sisyphus", van Albert Camus

Dag twee start met de diepe vraag omtrent de zin van het leven. De Franse schrijver en filosoof Albert Camus stelt in zijn beroemde essay de vraag centraal of zelfdoding een rationele handeling kan zijn? We nemen de analyses van Camus als uitgangspunt om na te denken over vragen omtrent euthanasie en andere existentiële kwesties die enerzijds niet strikt medisch zijn, maar waar anderzijds elke arts vroeg of laat vrijwel onvermijdelijk mee geconfronteerd zal worden.

10:30 Pauze

11:00 - vervolg "De mythe van Sisyphus", van Albert Camus

12:30 Lunch

13:30 "How to be idle", van Tom Hodgkinson

Tot slot denken we samen met de Britse auteur en filosoof Tom Hodgkinson na over de manier waarop het huidige jachtige en veeleisende leven ziekmakende consequenties heeft. We bespreken het pleidooi van Hodgkinson voor een "luier" leven, waarin meer tijd is voor de fundamentele aspecten van een mensenleven, zoals schoonheid en vriendschap. In het bijzonder gaan we in op de vraag hoe de wijze waarop arbeid georganiseerd is in onze tijd, tot diverse medische complicaties kan leiden. Het is op zich niet de taak van de arts om een vorm van arbeidssociologie te ontwikkelen, maar wat moet de medische wereld aanvangen met het inzicht dat steeds meer mensen ziek worden door de aard van hun werk? En wat betekent dit voor de inrichting van het eigen werk als arts.

15:00 Pauze

15:30 Vervolg: "How to be idle", van Tom Hodgkinson
Afrondend overzicht

17:00 Evaluatie en afsluiting

Leerdoelen

Na het volgen van de cursus

- Hebt u kennisgenomen van de visie van belangrijke filosofen op fundamentele levensvragen rond leven, dood, geluk, vrijheid, zelfbeschikkingsrecht en euthanasie.
- Kunt u aan de hand van filosofische inzichten een onderbouwde visie formuleren op fundamentele levensvragen en hun rol in de medische praktijk.
- Hebt u inzicht in de ontwikkeling van denkbeelden in filosofie over fundamentele levensvragen

Werkvormen

De cursus zal bestaan uit interactieve werkcolleges waarbij de cursist, o.a. aan de hand van individuele en groepsopdrachten, wordt uitgedaagd en aangemoedigd mee te denken, te discussiëren en te reflecteren op het eigen denken en handelen en dat van anderen.

Competenties

Kennis en wetenschap

- De specialist bevordert de verbreding van en ontwikkelt de wetenschappelijke vakkennis.

Professionaliteit en kwaliteit

- De specialist levert hoogstaande patiëntenzorg op integere, oprechte en betrokken wijze
- De specialist reflecteert op eigen kennis en handelen

Docent

Johan Braeckman (*Wetteren, 1965) studeerde Wijsbegeerte aan de Universiteit Gent. Daarna volgde hij Menselijke Ecologie aan de Vrije Universiteit Brussel. In 1993-1994 studeerde hij Environmental History en Human Ecology aan de Universiteit van Californië in Santa Barbara. Hij promoveerde tot doctor in de wijsbegeerte aan de Universiteit Gent in 1997. Zijn proefschrift was getiteld 'De natuurlijke orde tussen noodzaak en toeval, welwillendheid en vijandschap, ontwerp en evolutie: de darwinistische transitie'. Em. professor dr. Etienne Vermeersch was zijn promotor.

Loopbaan

Sinds 1998 is Johan Braeckman voltijds professor bij de vakgroep Wijsbegeerte en Moraalwetenschap van de Universiteit Gent. Zowel voor onderwijs als onderzoek is hij er verantwoordelijk voor het vakgebied Wijsgerige Antropologie. Zijn onderzoek spitst zich toe op de wijsgerige problemen verbonden aan de levenswetenschappen, in het bijzonder de evolutietheorie en de neurowetenschappen. Hij werkt daarbij samen met een tiental doctorandi en postdoctorale onderzoekers van de UGent en met andere binnen- en buitenlandse onderzoekers.

Prijzen

In 2013 kreeg Johan Braeckman de *Loopbaanprijs* van de Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten. De Stuurgroep Wetenschapscommunicatie van de KVAB erkent hiermee zijn niet-aflatende inzet op het vlak van wetenschapscommunicatie. Johan Braeckman verstaat als geen ander de kunst om het wetenschappelijk en wijsgerig denken op een bevattelijke en onderhoudende manier onder de aandacht te brengen. De jury prees vooral de initiatieven waarmee hij de evolutietheorie verheldert en alom verspreidt.

In 2016 reisde Braeckman voor het Canvas-programma *De herontdekking van de wereld* in de voetsporen van zijn grootste inspiratiebron als wetenschapper, de Amerikaanse psycholoog Stanley Milgram.

In 2019 mocht Johan Braeckman de *Prijs Vrijzinnig Humanisme* in ontvangst nemen. Het Humanistisch Verbond reikt om de twee jaar de Prijs Vrijzinnig Humanisme uit sinds 1989. Die prijs wordt toegekend aan een vooraanstaand humanist, die in zijn leven en werk blijk heeft gegeven van een authentiek en volgehouden vrijzinnig-humanistisch engagement.

“Johan Braeckman vertegenwoordigt als geen ander de inzichten en waarden van een vrijzinnig-humanistische levensbeschouwing. Hij hanteert daarbij de principes en uitgangspunten van het vrij onderzoek, het kritisch denken, de vrije meningsuiting en de democratische en seculiere rechtsstaat”, aldus de jury. “Naast zijn onderzoeks- en onderwijsopdracht besteedt hij als academicus ook veel aandacht aan het maatschappelijke dienstbetoon: hij is een veelgevraagd publiek spreker en publiceert regelmatig opiniestukken en toegankelijke essays in diverse media. Johan Braeckman vertolkt zijn visie op mens en samenleving met humor en menselijke warmte, op een positieve manier die uitnodigt tot reflectie en dialoog.”

Publicaties

Behalve artikelen in vakbladen publiceerde Johan Braeckman als auteur, coauteur en editor ook boeken over de geschiedenis van de wijsbegeerte, bio-ethiek, toegepaste ethiek, milieufilosofie, en culturele aspecten van de wetenschappen. Uitgeverij Home Academy bracht eerder Cd-boxen uit van hem met hoorcolleges over Darwin en de evolutietheorie, over kritisch denken, Bio-Ethiek en wetenschapsfilosofie.